

WYMAGANIA EDUKACYJNE

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Klasa 1D2 – zakres rozszerzony

Rok szkolny 2026/2027

Jak czytać wymagania?

Wymagania pokazują nie tylko co powinieneś wiedzieć, ale przede wszystkim co powinieneś potrafić zrobić z posiadaną wiedzą.

Wymagania na poszczególne oceny pokazują kolejne poziomy opanowania wiedzy i umiejętności. Wyższa ocena oznacza, że uczeń opanował wymagania w szerszym zakresie i potrafi wykorzystywać wiedzę oraz umiejętności na poziomie odpowiadającym tej ocenie.

Wraz ze wzrostem oceny rośnie poziom samodzielności i złożoność wykonywanych zadań:

- 2 – rozpoznajesz, wymieniasz, wskazujesz, definiujesz
- 3 – opisujesz, charakteryzujesz, wyjaśniasz
- 4 – stosujesz wiedzę, porównujesz, analizujesz
- 5 – interpretujesz, oceniasz, uzasadniasz, formułujesz wnioski
- 6 – syntetyzujesz, problematyzujesz, tworzysz własną argumentację, rozwiązujesz złożone problemy

Ocena celująca nie wymaga uczenia się treści spoza realizowanego programu. Oznacza natomiast, że potrafisz bardzo dobrze wykorzystać zdobytą wiedzę: samodzielnie ją łączyć, analizować, oceniać i stosować w nowych sytuacjach.

Wymagania odnoszą się do wiadomości i umiejętności sprawdzanych w różnych formach pracy podczas zajęć.

Dział	2 – dopuszczająca	3 – dostateczna	4 – dobra	5 – bardzo dobra	6 – celująca
Człowiek a wspólnota	Uczeń rozpoznaje i definiuje podstawowe pojęcia dotyczące człowieka jako istoty społecznej, osoby, wspólnoty, dobra wspólnego, indywidualizmu i kolektywizmu. Wymienia podstawowe potrzeby człowieka, przykłady więzi i relacji społecznych oraz sytuacje, w których interes jednostki może pozostawać w związku lub konflikcie z dobrem wspólnym.	Uczeń wyjaśnia społeczną naturę człowieka, znaczenie więzi, norm i wartości oraz rolę wspólnot w życiu jednostki. Opisuje podstawowe koncepcje człowieka, rozróżnia indywidualizm i kolektywizm oraz wyjaśnia znaczenie dobra wspólnego i odpowiedzialności jednostki wobec wspólnoty.	Uczeń porównuje różne koncepcje człowieka i relacji jednostka–wspólnota. Analizuje wpływ środowiska społecznego na rozwój człowieka, zależności między prawami jednostki a obowiązkami wobec wspólnoty oraz sytuacje konfliktu interesów i wartości. Stosuje poznane pojęcia do analizy konkretnych przypadków społecznych.	Uczeń interpretuje i ocenia różne sposoby rozumienia relacji między jednostką a wspólnotą. Analizuje konflikty między wolnością jednostki a dobrem wspólnym, uzasadnia własne stanowisko i rozpatruje problem z różnych perspektyw. Formułuje samodzielne wnioski na podstawie materiałów źródłowych i przykładów społecznych.	Uczeń syntetyzuje wiedzę dotyczącą człowieka, wspólnoty i dobra wspólnego. Problematyzuje granice wolności jednostki, odpowiedzialności i ingerencji wspólnoty, rozważa konkurencyjne wartości i interesy oraz tworzy samodzielną, pogłębioną i spójną argumentację odnoszącą wiedzę do nowych sytuacji problemowych.
Społeczności i wspólnoty	Uczeń rozpoznaje i definiuje podstawowe pojęcia dotyczące rodziny, religii, państwa, władzy, obywatelstwa, narodu, tożsamości narodowej oraz	Uczeń wyjaśnia znaczenie rodziny, religii, państwa, obywatelstwa i narodu w życiu społecznym. Opisuje funkcje rodziny, społeczny wymiar religii, cechy państwa i władzy oraz	Uczeń porównuje różne typy wspólnot, koncepcje narodu oraz sposoby kształtowania tożsamości. Analizuje relacje między państwem, obywatelem i narodem, mechanizmy	Uczeń interpretuje i ocenia zjawiska związane z rodziną, religijnością, państwem, obywatelstwem, tożsamością narodową i polityką wobec mniejszości. Analizuje	Uczeń syntetyzuje wiedzę o różnych typach wspólnot i ich znaczeniu dla jednostki i społeczeństwa. Problematyzuje relacje między państwem, narodem, obywatelstwem, religią

	mniejszości narodowych i etnicznych. Wymienia podstawowe funkcje rodziny, cechy państwa, sposoby nabywania obywatelstwa oraz przykłady mniejszości występujących w Polsce.	podstawowe koncepcje narodu. Rozróżnia narodowość i obywatelstwo, mniejszość narodową i etniczną oraz wyjaśnia pojęcia asymilacji i akulturacji.	legitymizacji władzy oraz znaczenie obywatelstwa. Charakteryzuje sytuację mniejszości narodowych i etnicznych oraz analizuje wpływ polityki państwa na ich funkcjonowanie.	różne modele polityki narodowościowej, ocenia znaczenie ochrony praw mniejszości oraz rozważa możliwość współistnienia różnych tożsamości społecznych, narodowych, religijnych i obywatelskich.	i tożsamością kulturową. Krytycznie analizuje złożone sytuacje społeczne i polityczne oraz tworzy samodzielną, wieloaspektową argumentację dotyczącą funkcjonowania współczesnych wspólnot.
Funkcjonowanie społeczeństwa	Uczeń rozpoznaje i definiuje podstawowe pojęcia dotyczące społeczeństwa, socjalizacji, norm i ról społecznych, kapitału społecznego, struktury społecznej, ruchliwości społecznej, nierówności, ubóstwa i wykluczenia. Wymienia podstawowe typy społeczeństw, elementy struktury	Uczeń opisuje rodzaje społeczeństw i ich cechy, wyjaśnia przebieg socjalizacji oraz znaczenie rodziny, szkoły, grup rówieśniczych i mediów. Charakteryzuje elementy struktury społecznej, wyjaśnia znaczenie kapitału społecznego oraz opisuje podstawowe przyczyny i skutki nierówności i problemów społecznych.	Uczeń porównuje różne typy społeczeństw i analizuje przemiany prowadzące do zmian ich struktury. Analizuje mechanizmy socjalizacji, role i pozycje społeczne, ruchliwość społeczną oraz znaczenie kapitału społecznego. Interpretuje dane dotyczące struktury społecznej i wyjaśnia przyczyny i skutki nierówności oraz wybranych	Uczeń analizuje wieloczynnikowo przemiany społeczne, strukturę społeczną oraz mechanizmy powstawania nierówności i wykluczenia. Interpretuje dane, ocenia znaczenie kapitału społecznego dla funkcjonowania społeczeństwa oraz porównuje różne sposoby przeciwdziałania problemom społecznym. Uzasadnia swoje	Uczeń syntetyzuje informacje dotyczące funkcjonowania i przemian społeczeństwa. Problematyzuje mechanizmy nierówności, awansu i degradacji społecznej oraz znaczenie zaufania i kapitału społecznego. Diagnostuje złożone problemy społeczne, rozważa alternatywne sposoby ich rozwiązania i tworzy własne, merytorycznie

	społecznej oraz przykłady problemów społecznych.		problemów społecznych.	stanowisko i formułuje wnioski na podstawie różnych źródeł.	uzasadnione propozycje działań.
Procesy demograficzne	Uczeń definiuje podstawowe pojęcia demograficzne i migracyjne, m.in. migrację, emigrację, imigrację, przyrost naturalny, dzietność i starzenie się społeczeństwa. Rozpoznaje podstawowe rodzaje migracji, wskazuje główne kierunki przemieszczeń ludności oraz odczytuje proste dane demograficzne z tabel, map i wykresów.	Uczeń wyjaśnia podstawowe przyczyny migracji i zmian demograficznych. Opisuje główne kierunki współczesnych migracji, najważniejsze migracje dotyczące ziem polskich oraz wybrane skupiska Polaków poza granicami kraju. Charakteryzuje podstawowe tendencje demograficzne występujące w Polsce i na świecie.	Uczeń analizuje przyczyny i skutki migracji oraz procesów demograficznych. Porównuje sytuację demograficzną różnych państw i społeczeństw, interpretuje mapy, wykresy i dane statystyczne oraz wyjaśnia zależności między migracjami, dzietnością, strukturą wieku i warunkami społecznymi oraz gospodarczymi.	Uczeń analizuje i ocenia społeczne, ekonomiczne, kulturowe i polityczne konsekwencje migracji i zmian demograficznych. Interpretuje złożone dane i prognozy, ocenia skutki starzenia się społeczeństwa, spadku dzietności i zmian struktury ludności oraz formułuje uzasadnione wnioski dotyczące wyzwań stojących przed Polską i innymi państwami.	Uczeń syntetyzuje dane i informacje pochodzące z różnych źródeł, formułuje i weryfikuje hipotezy dotyczące migracji i przemian demograficznych. Problematyzuje społeczne, polityczne i gospodarcze konsekwencje tych procesów, tworzy uzasadnione scenariusze ich dalszego przebiegu oraz proponuje i ocenia możliwe działania państwa wobec wyzwań demograficznych.